

STERILIZACE

1. ročník

Mgr. Dagmar Čerňanská

OSNOVA:

Definice

Předsterilizační proces

Obalové materiály

Způsoby sterilizace

Uložení sterilního materiálu

Kontrola

Zajištění sterilních podmínek na OJ

Zásady práce se sterilním materiálem

Jednorázové pomůcky

CÍL:

Definuje a vysvětlí pojmy daného tématu

Popíše předsterilizační proces

Rozdělí druhy obalového materiálu a jejich použití

Zná způsoby sterilizace

Umí luložit sterilní materiál

Vysvětlí význam kontroly

Zná a prakticky předvede práci se sterilním materiálem

Vysvětlí co jsou to jednorázové pomůcky a jak s nimi zacházet

STERILIZACE

Všechny předměty, které jsou kolem nás, mají na svém povrchu velké množství organismů.

Některé z nich nejsou pro naše zdraví škodlivé, ale zároveň jsou zde i organismy, které mohou způsobovat onemocnění.

Obzvláště v místech, kde se zdržuje velké množství lidí, je důležité předměty udržovat v čistotě.

Ve zdravotnických zařízeních je čistota na prvním místě.

Nebezpečné organismy způsobují -hnisání ran, mohou ohrožovat oslabené pacienty dalšími infekcemi.

STERILIZACE

DEFINICE -Sterilizace (nebo také sterilace)

***JE SOUBOR OPATŘENÍ, KTERÝ ZABEZPEČUJE
USMRCENÍ VŠECH ŽIVOTASCHOPNÝCH
MIKROORGANISMŮ, VČETNĚ JEJICH SPÓR***

STERILIZACE JE VYŠŠÍ STUPEŇ DEZINFEKCE.

STERILIZACE

Metody používané pro sterilaci mají dlouhou historii.

Louis Pasteur poprvé použil tepla pro uchování vína (1864) a již předtím bez plného chápání procesu bylo teplo používáno v konzervačním průmyslu (cca 1700).

Další sterilační techniky jako filtrace byly užity v 19. století.

STERILIZACE

-PŘÍSTROJE

- POMŮCKY

**- PŘEDMĚTY určené ke sterilizaci se k
PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVĚ používají v souladu s
NÁVODEM VÝROBCE.**

STERILIZACE

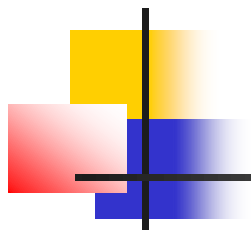

Nedílnou součástí sterilizace je

- předsterilizační příprava předmětů,**
- kontrola sterilizač.procesu**
- kontrola sterilizovaného materiálu,**
- monitorování a záznam funkčnosti sterilizátorů**
- kontrola účinnosti sterilizace speciálními indikátory.**

Každý specializační cyklus se dokumentuje

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

CO TO JE PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA?

Je to soubor činností, které se vykonávají ještě před tím, než proběhne vlastní sterilizace.

JAKÝ MUSÍ BÝT VÝSLEDEK PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVY?

- čistý**
- suchý**
- funkční**
- zabalený zdravotnický prostředek určený ke sterilizaci.**

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

FÁZE PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVY

1-MYTÍ MATERIÁLU

- ruční mytí nástrojů a pomůcek po jejich dezinfekci
- fyzikální čištění a dezinfekce v mycích a pracích přístrojích
- ultrazvukové čištění (používá se k doplnění očisty po předchozím ručním nebo strojovém mytí a dezinfekci. JE VHODNÉ PRO MIKROCHIRURGICKÉ NÁSTROJE)

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

FÁZE PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVY

2 -OSUŠENÍ MATERIÁLU

- řádné vysušení je důležité k tomu, aby požadovaným způsobem proběhla sterilizace**
- často je součástí programu**

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

FÁZE PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVY

3- BALENÍ MATERIÁLU

- poslední fáze před samotnou sterilizací**
- předměty se vkládají do vhodných obalů podle druhu sterilizace**

PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRAVA

JAKÉ MŮŽEME UDĚLAT V PŘEDSTERILIZAČNÍ PŘÍPRANĚ CHYBY?

- **mytí a čištění** biologicky kontaminovaných nástrojů a dalších předmětů **BEZ PŘEDCHOZÍ DEZINFEKCE**
- **NEDOSTATEČNÉ OSUŠENÍ** zdravotnických prostředků před vložením do sterilizačního obalu.

OBALOVÉ MATERIÁLY

OBALOVÉ MATERIÁLY

- slouží k **ochraně vysterylizovaných materiálů**,
před sekundární kontaminací až do okamžiku
jejich použití.

DRUHY OBALŮ:

PEVNÝ OBAL

JEDNORÁZOVÝ OBAL

OBALOVÉ MATERIÁLY

PEVNÉ OBALY:

-KONTEJNERY

- většinou vyrobeny **z nereznoucí oceli**
- mají na sobě umístěny **filtry nepropustné pro bakterie**
- poskytují **dokonalá ochrana**

označení: datum sterilizace, datum expirace, kód odpovídajícího pracovníka, kontrola procesového testu, bezpečnostní plomba

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY:

-JSOU VYROBENY Z RŮZNÉHO MATERIÁLU

1-PAPÍROVÉ- říká se jim **-LUKASTERIKOVÉ OBALY**
jsou vhodné pouze pro **PARNÍ STERILIZACI**
uzavírají se **PÁSKOU** a **PROCESOVÝM TESTEM**

KE STERILIZACI ČEHO JSOU VHODNÉ?

-prádlo

-obvazový materiál

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY

2- POLYAMIDOVÉ- vhodné pro **HORKOVZDUŠNOU**
STERILIZACI

vyrobeny ze spec. **Průhledného** materiálu
max. teplota **200st.**

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY

**3- POLYPROPYLENOVÉ- vhodné pro PLAZMOVOU
STERILIZACE**

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY

4-KOMBINOVANÉ- vhodné pro sterilizaci **NÁSTROJŮ**
FOLIE + PAPÍR

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY

5- NETKANÁ TEXTÍLIE- vhodné pro **STERILIZACI PAROU**

POUŽITÍ – k balení zdravotnického textilu

VÝHODA -velká pevnost

OBALOVÉ MATERIÁLY

JEDNORÁZOVÉ OBALY

6- TYVEK- vhodné pro **STERILIZACI PLAZMOU**
STERILIZACI CHEMICKOU

je to průhledná role nebo sáček

OBALOVÉ MATERIÁLY

OZNAČENÍ VŠECH OBALŮ

- datum expirace
- pracoviště, pro které je obal určen
- kód pracovníka
- informace o obsahu balení

JAK SE VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL PŘEVÁŽÍ?

- v uzavřených přepravkách nebo skříních

ZPŮSOBY STERILIZACE

STERILIZACE- ZPŮSOBY STERILIZACE

ZPŮSOBY STERILIZACE

spočívá ve **fyzikálních** (horký vzduch, přehřátá pára, ionizační záření) a **chemických** metodách (chemické roztoky, plyny).

Speciálním druhem **sterilizace** je **kontinuální sterilizace**, která probíhá nepřetržitě.

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

- TYPY-**
- 1 STERILIZACE VLHKÝM TEPLEM**
  - 2- STERILIZACE SUCHÝM TEPLEM**
  - 3- STERILIZACE PLAZMOU**
  - 4 - STERILIZACE RADIAČNÍ**

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

---

1 STERILIZACE VLHKÝM TEPEM (sytou vodní parou)

je sterilizace pod tlakem – **parní sterilizátor** (antibakteriální filtr) – **AUTOKLÁV**

pomůcky – materiál: kov, sklo, porcelán, keramika, textil, guma

nelze – termolabilní plasty, vlna, kůže

Expoziční doba	Teplota	Tlak
20 minut	121°C	205 kPa
10 minut	134°C	304 kPa

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

2- STERILIZACE SUCHÝM TEPLEM (horným vzduchem)

je sterilizace pod tlakem – **horkovzdušný sterilizátor**

-MÁ VESTAVĚNÝ TEPLOMĚŘ- OTEVÍRÁME PŘI TEPLITĚ 80st.

pomůcky – materiál: kov, sklo, porcelán, keramika, kameniny

Teplota	Čas
160°C	60 minut
170°C	30 minut
180°C	20 minut

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

---

3 - STERILIZACE PLAZMOU

Princip: využívání plazmy vznikající ve vysokofrečném elektromagnetickém poli, které ve vysokém vakuu působí na PÁRY PEROXIDU VODÍKU nebo jiné chemické látky

pomůcky **ANO**– nástroje, kovy, plasty, pryže

pomůcky **NE**– savé a porézní materiály, bavlna, roušky
gázy (ne celulóza)

STERILIZACE FYZIKÁLNÍ

---

4 - STERILIZACE RADIAČNÍ

Princip: využívání RADIAČNÍHO ZÁŘENÍ (Gama paprsky)

Použití– průmyslově vyrobené jednorázový materiál

CHEMICKÁ STERILIZACE

CHEMICKÁ STERILIZACE

**JE URČENA PRO MATERIÁLY, KTERÉ NENÍ MOŽNÉ
STERILIZOVAT FYZIKÁLNĚ**

**TYPY- 1- STERILIZACE FORMALDEHYDEM
2- STERILIZACE ETYLENOXIDEM**

CHEMICKÁ STERILIZACE

1- STERILIZACE FORMALDEHYDEM

Princip-působení **plynné směsy** FORMALDEHYDU s
VODNÍ PAROU

-teplota -60-80st. V PODTLAKU (dáno výrobcem)

Pomůcky **ANO**- termolabilní předměty, katetry,
kanyly,

Pomůcky **NE**- sterilizace textilu

POMŮCKY NENÍ NUTNÉ ODVĚTRÁVET.

CHEMICKÁ STERILIZACE

2- STERILIZACE ETYLENOXIDEM

Princip-působení ETYLENOXIDU

-teplota -37-55 st. V PODTLAKU (dáno výrobcem)

Pomůcky **ANO**- termolabilní předměty, plasty, gumy, přístroje s optikou, peří, molitan

POMŮCKY NUTNÉ ODVĚTRÁVET VE ZVLÁŠTNÍ MÍSTNOSTI ZA ATMOSFERICKÝCH PODMÍNEK 72 hod. PŘI TEPLITĚ NAD 15st (při nižší teplotě se etylenoxid neodvětrává) .

POMŮCKY Z PLASTU A GUMY- odvětrat 7 dní.

ULOŽENÝ VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL

ULOŽENÝ VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL

**KDE VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL SKLADOVAT
CENTÁLNĚ?**

- odd. CENTRÁLNÍ STERILIZACE**
- STERILIZAČNÍ CENTRA**
- V ASEPTICKÉM PROSTORU**
- NEJLÉPE V UZAVŘENÝCH SKŘÍNÍCH**

ULOŽENÝ VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL

**KDE VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL SKLADOVAT NA
KLINIKÁCH A OJ ?**

- VE SKLADU VOLNĚ -EXPIRACE 6dní**
- V UZAVŘENÝCH SKŘÍNÍCH -EXPIRACE 3 měsíce**
- SKLADOVACÍM KONTEJNERU-EXPIRACE 3 měsíce**
- ZÁSUVKY-EXPIRACE 3 měsíce**
- DALŠÍ OBALY-EXPIRACE 3 měsíce**

ULOŽENÝ VYSTERILIZOVANÝ MATERIÁL

**ZA JAKÝCH PODMÍNEK VYSTERILIZOVANÝ
MATERIÁL SKLADOVAT ?**

TEPLOTA- 15-25 st

VLHKOST VZDUCHU -40-60 %

JAK ČASTO KONTROLOVAT EXPIRACI?

-PŘI DODÁVCE MATERIÁLU

-V PRAVIDELNÝCH INTERVALECH

KONTROLA STERILIZACE

KONTROLA STERILIZACE

CO KONTROLA STERILIZACE ZAHHRNUJE?

- MONITOROVÁNÍ STERILIZAČNÍHO CYKLU
- KONTROLU ÚČINNOSTI STERILIZAČNÍCH PŘÍSTROJŮ
- KONTROLU STERILITY VYSTERILITOVANÁCH MATERIÁLŮ

KONTROLA STERILIZACE

MONITOROVÁNÍ STERILIZAČNÍHO CYKLU

dokumentace procesu sterilizace

- záznam každé sterilizace (druh materiálu, parametry, datum, jméno a podpis osoby, která sterilizaci provedla, vyhodnocení nebiologických indikátorů)**

KONTROLA STERILIZACE

KONTROLU ÚČINNOSTI STERILIZAČNÍCH PŘÍSTROJŮ

- POUŽITÍ – 1- BIOLOGICKÝCH**
  - **2- NEBIOLOGICKÝCH**
  - **3 - FYZIKÁLNÍCH INDIKÁTORŮ**

KONTROLA STERILIZACE

KONTROLU STERILITY VYSTERILITOVANÁCH MATERIÁLŮ

**standardní mikroskopické metody za
aseptických podmínek (odběr a zpracování
materiálu**

KONTROLA STERILIZACE

BIOLOGICKÉ INDIKÁTORA POUŽÍVANÉ PŘI PROCESU STERILIZACE

- VKLÁDAJÍ SE NA RŮZNÁ MÍSTA VE STERILIZAČNÍ KOMOŘE
- VYHODNOCUJÍ SE V AKREDITOVANÝCH ZDR, ÚSTAVECH
- ZÍSKÁME DŮKAZ O KVALITĚ STERILIZACE

CO SE K INDIKACE POUŽÍVÁ?

- zkušební mikroorganismy (**spóry mikrobů**) zabalené do obalu, aby nekontaminovaly sterilizovaný materiál

KONTROLA STERILIZACE

NEBIOLOGICKÉ INDIKÁTORA POUŽÍVANÉ PŘI PROCESU STERILIZACE

- VKLÁDAJÍ SE DO STERILIZAČNÍ KOMORY
- VYHODNOCUJÍ SE **OKAMŽITĚ** PO PROBĚHLÉM PROCESU
- PODSTATA- **ZMĚNA BARVY**
- INFORMACE- **O TECHNICKÝCH PODMÍNKÁCH**

KONTROLA STERILIZACE

TESTY - NEBIOLOGICKÉ INDIKÁTORA

Bowle-Dick test – test správného
odvzdušnění a pronikavosti páry

chemické testy procesové – barevnou změnou reagují
již jen na přítomnost steril.média, slouží k rozlišení
materiálu připraveného ke sterilizaci a již vysterilizovaného

chemické testy sterilizace – průkaz splnění všech
parametrů steril.cyklu

KONTROLA STERILIZACE

FYZIKÁLNÍ INDIKÁTORA POUŽÍVANÉ PŘI PROCESU STERILIZACE

- **VAKUOVÝ TEST** – jedná se o test těsnosti přístroje
  - zabudován přímo v přístroji
- **APARATURY** - ukazují a zapisují parametry při průběhu sterilizace-měří - teplotu
  - tlak
  - čas

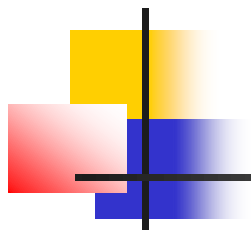
ZAJIŠTĚNÍ STERILNÍCH PODMÍNEK PRO OŠETŘOVACÍ JEDNOTKU

ZAJIŠTĚNÍ STERILNÍCH PODMÍNEK PRO OŠETŘOVACÍ JEDNOTKU

- VLASTNÍ STERILIZACE POMŮCEK PRO
OŠETŘOVACÍ JEDNOTKU**
- ODDĚLENÍ CENTRÁLNÍ STERILIZACE**
- STERILNÍ POMŮCKY NA JEDNORÁZOVÉ
POUŽITÍ (dodáno dodavatelem)**

ZÁSADY PRO PRÁCI SE STERILNÍM MATERIÁLEM

ZÁSADY PRO PRÁCI SE STERILNÍM MATERIÁLEM

**1-před prací se sterilním materiálem je vždy
nutná**

- HYGIENICKÁ DEZINFEKCE RUKOU**
- ČISTÝ PRACOVNÍ ODĚV**
- popř. OBLIČEJOVÁ MASKA(při některých
chirurgických výkonech, při nachlazení aj.)**

ZÁSADY PRO PRÁCI SE STERILNÍM MATERIÁLEM

- 2- sterilní materiál vyjímáme z obalu **AŽ TĚSNĚ PŘED JEHO POUŽITÍM**
- 3- sterilní předmět **NESMÍME VRACET ZPĚT, i kdyby NEBYL POUŽITÝ**
- 4 -**KOMBINOVANÉ OBALY** (fólie+papír)
otevíráme **OPATRNÝM ODDĚLEM VRSTEV**

ZÁSADY PRO PRÁCI SE STERILNÍM MATERIÁLEM

- 5- PAPIROVÉ SÁČKY A POLYAMIDOVÉ FÓLIE**
otevíráme ODRTŽENÍM
- 6- RESPEKTUJEME DOBU EXPIRACE vyznečené**
na obalu
- 7-sterilní pomůcky na OJ UKLÁDÁME PODLE**
PLATNÝCH PŘEDPISŮ

ZÁSADY PRO PRÁCI SE STERILNÍM MATERIÁLEM

8- pro **VYJÍMÁNÍ** některých sterilních pomůcek
používáme **STERILNÍ PODÁVACÍ KLEŠTĚ**

9 -**ZA NESTERILNÍ JE POVAŽOVÁNA KAŽDÁ
POMŮCKA, KTERÁ SE PŘI MANIPULACI
DOTKLA NESTERILNÍHO POVRCHU
!!!NESMÍME JI NIKDY POUŽÍT!!!**

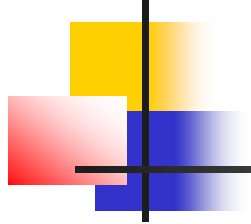

STERILNÍ POMŮCKY K JEDNOMU POUŽITÍ

STERILNÍ POMŮCKY K JEDNOMU POUŽITÍ

- POMŮCKY JSOU DODÁVÁNY RŮZNÝMI VÝROBCI
- V NEPRODYŠNÝCH UZAVŘENÝCH OBALECH
(NEJČASTEJI PAPÍR NEBOM KOMBINOVANÝCH)
- JAKÉ POMŮCKY TO MOHOU BÝT?
  - sterilní obvazový materiál
  - injekční stříkačky
  - aj.
  - jehly
  - drény
  - žaludeční sondy
  - infuzní a transfuzní sety

STERILNÍ POMŮCKY K

JEDNOMU POUŽITÍ

**NA OBALU JE VYZNAČENA DOBA, DO KTERÉ JE
MOŽNÉ POMŮCKY BEZPEČNĚ POUŽÍVAT -
EXPIRAČNÍ DOBA**

**POMŮCKY SE NA OJ USKLADŇUJÍ STEJNĚ JAKO
POMŮCKY, KTERÉ JSOU PŘINESENY Z
CENTRÁLNÍ STERILIZACE**

Zdroje:

<https://search.seznam.cz/obrazky/?q=autoklav>

<https://search.seznam.cz/obrazky/?q=horkovzdu>

KELNAROVÁ, Jarmila a kol. *Ošetřovatelství pro zdravotnické asistenty - 1. ročník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 104 -111 -. ISBN 978-80-247-2830-8

MELICHERČÁKOVÁ, Vera. *Sterilizace a dezinfekce ve zdravotnictví*- 1. vyd. Praha: Grada, 1998, s. 18 - 40. ISBN 80-7169-442-8

https://www.youtube.com/watch?v=v_feNg7B79o 2 MIN

<https://www.youtube.com/watch?v=qkp9qfmivE4> 5MIN